

## Ofte stilte spørsmål (OSS) –

### Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Her finner du svar på en del vanlige spørsmål om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, og spørsmål ved saksbehandling av søknaden. Ofte stilte spørsmål og svar blir oppdatert etter hvert som nye problemstillinger kommer opp.

---

Se [Landbruksdirektoratet sine nettsider for informasjon til deg som er søker](#).

På Landbruksdirektoratet sine nettsider finner du også en [samlet oversikt for forvaltningen med informasjon om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket \(SMIL\)](#) for regelverket om SMIL.

---

#### Innhold

Generelle bestemmelser .....	2
Dispensasjon fra forskriften § 7. <i>Utbetaling</i> .....	2
Bør alle tillatelser etter annet aktuelt regelverk være gitt før SMIL-tilskudd innvilges?.....	2
Privatperson eller foretak? Har det noen praktisk betydning?.....	2
Generasjonsskifte på gården- Hva skjer med innvilget tilskudd dersom tiltaket ikke er avsluttet og sluttutbetalt? .....	3
Bør vi kreve vedlikeholdsplikt på et tiltak i 10 år? .....	3
Kulturlandskapstiltak .....	3
Kan årlige skjøtselstiltak for å ivareta biologisk mangfold være et SMIL-tiltak?.....	3
Naturtypekartlegging .....	4
Fjerning av gammel piggråd - kan det være en SMIL søknad? .....	4
Nofence .....	5
Avklaringer om Nofence og hanndyrloven.....	5
Bygninger .....	6
Skogeiendom med seter .....	6
Forurensningstiltak.....	7
Rørdimensjonering .....	7
Dispensasjon fra regelverket i vannressursloven .....	7
Fangdammer og vassdragstiltak.....	7
Hydrotekniske tiltak og Drenering.....	8



## Generelle bestemmelser

### Dispensasjon fra forskriften § 7. *Utbetaling*

Det kan gis dispensasjon fra kravet om at minst 25 % av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent, jf. § 7 siste setning, jf. § 8 siste ledd. Først og fremst så er det ingen sperre i Agros som hindrer saksbehandler å utbetale mer enn 75 % av midlene før sluttutbetalingen. Men saksbehandler vil få opp en varselmelding om du ønsker å attestere utbetaling, til tross for at mer enn 75 % av tilskuddet vil være utbetalt etter attestering.

I vurderingen om Statsforvalteren skal gi dispensasjon fra § 7 siste setning gir rundskriv 2021/18 noe veiledning. Omtalen av «særlige tilfeller» er beskrevet blant annet slik: «at det må foreligge spesifiserte, klare og relevante grunner som er av en slik karakter at de hensyn som ligger til grunn for bestemmelsen kan settes til side».

Videre står det i rundskriv 2021/18 om «særlige tilfeller»: «Det må foreligge forhold utenfor søkeres kontroll som har hindret søker i å oppfylle vilkårene som er satt for tilskuddet. At søkeren eksempelvis har glemt søknadsfristen er ikke et slikt «særlig» forhold. Dispensasjon skal kun anvendes i helt spesielle situasjoner, og skal begrunnes godt».

Vi anbefaler at dispensasjonssøknaden sendes kommunen som videresender søknaden med kommunens anbefaling og vurderinger til Statsforvalteren for avgjørelse.

### **Bør alle tillatelser etter annet aktuelt regelverk være gitt før SMIL-tilskudd innvilges?**

Vi anbefaler at et ev. behov for tillatelser etter annet lovverk er mest mulig avklart før det gis SMIL-tilskudd. Dette er også en del av kommunens veiledningsplikt. Da kan misforståelser, inndragninger, tilleggssøknader og lignende etterarbeid i større grad unngås.

Det kan likevel være tilfeller hvor det er akutt viktig å gjennomføre et tiltak, eller hvor det av andre grunner ikke vil være hensiktsmessig.

### **Privatperson eller foretak? Har det noen praktisk betydning?**

- Løsningen til Altinn er slik at når søker logger seg inn i søknadsskjemaet, er det automatisk som privatperson, med mindre de åpner nedtrekksmenyen og aktivt velger foretaket. Dette er årsaken til at mange søker som privatperson uten egentlig å være klar over det. Dette er ikke en del av Agros-løsningen og derfor ikke noe Landbruksdirektoratet kan endre selv. De har likevel bedt om at det endres.



- Søker får ikke refundert moms på bevilget tilskudd, dersom man har søkt som privatperson. Har man mulighet til å søke gjennom foretaket, vil dette altså også lønne seg økonomisk for søker.
- Dersom det søkes gjennom foretaket som driver tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen, vil foretaket og landbrukseiendommen med grunneiendommer automatisk tilknyttes søknaden. Dette er en fordel for kommunen når søknaden skal behandles.
- Eier og driver er ikke alltid samme person. Privatpersoner, f.eks. grunneier som leier ut jorda til en tilskuddsberettiget produksjon, kan også søke SMIL-tilskudd.

#### Generasjonsskifte på gården- Hva skjer med innvilget tilskudd dersom tiltaket ikke er avsluttet og sluttutbetalt?

- Generelt er det viktig at det er rett part (søker/mottaker av tilskuddet) som også skal ha utbetaling (den som vedtaket retter seg mot). Dersom det skjer det en endring i partsforholdet, er det viktig at forvaltningen får beskjed om dette.
- Dersom generasjonsskiftet medfører endringer i foretaksnummeret (nytt foretak), må det sendes inn en ny søknad, ettersom midler tildelt et foretak ikke kan overføres til et annet.
- Om foretaket opphører før utbetaling, vil tilskuddet bli inndratt, ettersom det ikke lenger finnes noe foretak å utbetale pengene til. Det må da søkes på nytt av ny eier.
- Hvis tiltaket er påbegynt og delvis utbetalt, blir det opp til partene å løse dette privatrettslig som en del av overdragelsen.

#### Bør vi kreve vedlikeholdsplikt på et tiltak i 10 år?

- "Tiårsregelen" er fjernet i SMIL-rundskrivet, men det er fortsatt anledning til å sette vilkår om vedlikeholdsplikt.
- I gml. SMIL-rundskriv fra 1999 stod det at kommunen skulle sette vilkår om blant annet bindingstid v/innvilgning av ryddetiltak.
- I prosjekter som innebærer inngjerding og rydding av beite, bør det settes vilkår om bruk og vedlikehold inntil en fornuftig tidsperiode eller frem til eiendomsoverdragelse. Ti år er såpass lenge at det har blitt ansett som vanskelig å overhold.
- Generelt er det viktig å kommunisere at SMIL-midler er et investeringstilskudd og at det dermed må være en langsiktig tankegang bak tiltaket. Det bør derfor være krav om en viss grad av forpliktelse.

## Kulturlandskapstiltak

### Kan årlige skjøtselstiltak for å ivareta biologisk mangfold være et SMIL-tiltak?

Behov for varige skjøtselstiltak skal normalt gjennomføres innenfor regionalt miljøprogram.



I tilfeller hvor arealet ikke tilfredsstillende kravet i RMP-forskriften, vil SMIL kunne stimulere til tiltak i en overgangsperiode. For enkelte investeringstiltak kan det være aktuelt å yte tilskudd for å sikre nødvendig årlig skjøtsel.

Eksempler på dette er skjøtsel for å ivareta biologisk mangfold, spesielt verdifulle og verneverdige kulturlandskap, eller skjøtsel for å sikre god etablering av nye plantinger av tre og busker (miljøplantinger). For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det gis tilskudd med inntil 100 prosent av godkjent kostnadsoverslag.

For tiltak som krever årlig oppfølging i noen år etter investeringstiltaket, bør det settes vilkår om årlig skjøtsel. Det kan ikke gis tilsagn om tilskudd til årlige skjøtselstiltak ut over en periode på inntil tre år (se rundskriv).

Søker må be om utbetalingsanmodning underveis i prosjektet, og sluttutbetaling når alt er gjennomført. Utover dette skal årlige skjøtselstiltak finansieres gjennom RMP-ordningen.

### Naturtypekartlegging

Det er begrensa ressurser til kartlegging av naturtyper. Slåttemark er utvalgt naturtype med egen handlingsplan. Det gjelder foreløpig ikke for naturbeitemark. Derfor prioriteres slåttemark litt ekstra i kartleggingsarbeidet. Det settes også av egne midler til å utarbeide skjøtelsesplan.

Slåttemark blir kartlagt der det skal utarbeides eller revideres skjøtelsesplaner for slåttemarker. Dette blir gjort etter DN-håndbok 13, også i år. Men både naturbeitemark og slåttemark blir kartlagt etter den nye kartleggingsinstruksen til Miljødirektoratet. I 2020 ble det kartlagt 600 km<sup>2</sup> i Viken og i 2021 rundt 1000 km<sup>2</sup>. Dette er store arealer, så naturbeitemark blir nok kartlagt i år også, og da på lik linje med slåttemark. Kartlegging etter gammel metodikk DN-håndbok er ubetydelige arealer i forhold til kartleggingen som gjøres etter ny instruks i regi av Miljødirektoratet.

### Fjerning av gammel piggråd - kan det være en SMIL søknad?

Generell opprydding av søppel og gamle piggrådgjerder anses ikke som en del av SMIL-ordningen, men noe som forventes som en del av den vanlige jordbruksdrifta og i hht. Forurensingsloven. Ved restaurering av gamle beiter, kan imidlertid kommunen vurdere om fjerning av gammel piggråd bør inngå i kostnadsoverslaget eller settes som vilkår. På denne måten kan piggråd inngå i en SMIL-søknad, mens eventuelle prioriteringer knytta til piggråd kan inngå i kommunenes tiltaksstrategi.

Vi viser her til Olaug Bollestad's svar i spørretimen om dette temaet:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/svar-pa-skriftlig-sporsmal-om-gammel-piggtraad/id2703716/>



Kommunene kan innvilge SMIL-tilskudd til fjerning av piggråd, men her bør det utvises skjønn. Innvilgning av tilskudd må alltid ses i sammenheng med formålet, og tiltaket skal være utover det som kan forventes av vanlig jordbruksdrift. Derom det innvilges tilskudd til å sette opp nye gjerder, bør det eksempelvis settes vilkår om at gamle gjerder skal fjernes.

## Nofence

På lik linje med tilskudd til rydding og inngjerding av verdifulle arealer som skal beites, f.eks. naturbeitemark, kan det gis tilskudd til Nofence. Dette må kommunen selv vurdere i hvert enkelt tilfelle og i tråd med egen tiltaksstrategi. Kommunen må vurdere (og innarbeide i sine kontrollrutiner) at det faktisk er de riktige arealene som blir beitet og om naturverdien på disse arealene blir riktig skjøttet. Det er naturlig å se tilskuddsandelen i forhold til andel areal med kvaliteter som faller inn under SMIL-ordningen.

Ved bruk av Nofence på utmarksbeiter, som erstatning for ordinært sperregjerde, bør tilskudd i hovedsak gis gjennom ordningen med tilskudd til tiltak i beiteområder. Dersom kommunen vurderer SMIL-tilskudd på slike arealer, må tiltaket være utover hva som forventes av ordinær jordbruksdrift og komme tydelig fram av lokal tiltaksstrategi.

## Avklaringer om Nofence og hanndyrloven

Flere beitebrukere tar nå i bruk Nofence-teknologi på ammekyr som beiter i utmarka, både i skogen og på fjellet. Enkelte steder er det vanlig å slippe en okse med flokken, spesielt i øvre deler av Viken. Med Nofence er dyra i prinsippet inngjerda, men besetninger uten Nofence-klaver kan selvsagt komme innenfor de elektroniske gjerdene.

[I hanndyrlova](#) § 3 første ledd går det frem hvor det er forbudt å la okser eldre enn seks måneder gå på beite. I § 3 annet ledd går det frem «*forboda gjeld ikkje beite på særskilt område der oksar blir haldne for seg, så fremt området er forsvarleg inngjerda eller dyra er under forsvarleg tilsyn*».

Problemstillingen er om Nofence oppfyller kravet til «forsvarlig inngjerding».

Landbruksdirektoratet har gitt følgende avklaring:

*«Inngjerding» vil etter en naturlig språklig forståelse bety en fysisk adskillelse av et område. Gjerder er laget av forskjellige materialer, for eksempel gjerdestolper og netting eller steingjerder. Felles for gjerder er at de utgjør håndfaste og fysiske barrierer. Gjerdene hindrer både inngang og utgang. Ordlyden taler mot at Nofence er tilstrekkelig til å oppfylle krav til forsvarlig inngjerding, da Nofence er noe annet enn et fysisk gjerde som hindrer inngang og utgang. Nofence «hindrer» utgang av et område, men det hindrer ikke inngang. Teknologien er dermed nokså annerledes sammenlignet med et tradisjonelt gjerde.*



*Hanndyrlova § 3 er ikke endret siden vedtakelsen av loven i 1971. Det er ingen holdepunkter i lovtekst eller forarbeider for at inngjerding også omhandler Nofence, eller andre hindringer som ikke ligner på de klassiske gjerdene, skal være omfattet av ordlyden. Etter vår oppfatning kan ikke Nofence være tilstrekkelig til å oppfylle gjerdeplikten i § 3».*

Da det er LMD som er ansvarlig for loven, sendte Ldir. sine betraktninger dit for en utsjekk. LMD svarte følgende:

*«... Selv om Nofence ikke var kjent teknologi da loven ble gitt, er det ingen tvil om at lovens formål var å hindre uønsket bedekning av andres kyr og skade på slike. Dersom en kjøttfeokse skulle bedekke en kvige av en mindre rase ville det være svært uheldig. Og som utkastet sier vil ikke Nofence kunne hindre at andre kyr kommer innenfor sonen som er avgrenset av Nofence. Formålet med loven vil dermed ikke være oppfylt».*

Vi tar ikke stilling til geografiske forhold eller forhold knyttet til beiterettigheter i denne vurderingen.

## Bygninger

[Akershus bygningsvernseier](#) og [Buskerud bygningsvernseier](#) kan gi råd direkte til gårdbrukere med gamle bygninger. I tillegg er de behjelpelig med å arrangere egne bygningsvernkurs for gårdbrukere, håndverkere og kommunene i Oslo og Viken. Les mer nettsidene i lenkene over.

Ved bruksendringer er det viktig å ta kontakt med Arbeidstilsynet for å avklare hvilke krav som gjelder til f.eks. universell utforming og brannsikkerhet. Dersom bygningen står i et skredutsatt område, kan det bli satt krav om grunnboringer.

## Skogeiendom med seter

Flere ønsker å restaurere gamle setre knyttet til skogeiendommer. I forskriften står det at den som eier eller leier en landbrukseiendom der det foregår tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon, kan søke tilskudd.

Selv om et foretak driver tilskuddsberettiget produksjon, vil ikke en skogeiendom oppfylle vilkårene for å kunne motta tilskudd til istandsetting av skogshusvære/seter/stall. Det samme vil gjelde for en allmenning som driver skogbruk og utmarksforvaltning, selv om de har mange bruksberettigede eiere som benytter skogsarealene til husdyrbeite.

Vi mener at SMIL-ordningen ikke er aktuell å bruke som tilskudd til restaurering av bygninger på rene skogeiendommer. Fylkeskommunen har tilskuddsordninger som favner restaurering av verneverdige bygninger.



## Forurensningstiltak

### Rørdimensjonering

Det å skulle ta høyde for både harde flater og endringer i klimaet når det gjelder dimensjonering, krever en helhetlig vurdering ofte av flere faginstanser. Dette er særlig viktig i større utbygginger (bolig, jernbane, vei etc.). Start gjerne dette arbeidet med å kontakte aktuelle fagmiljøer som NLR, NIBIO og NVE. Viktig å få dette inn i kommunens planarbeid så tidlig som mulig slik at tiltakene planlegges godt og kostnadene innlemmes.

### Dispensasjon fra regelverket i vannressursloven

Dersom foretaket/grunneier søker om dispensasjon, kan kommunen sende denne videre til Statsforvalteren. Kommunen kan ikke på vegne av søkerne skrive selve søknaden.

Vegetasjon langs bekker/kanaler uten års sikker vannføring, har ingen vern etter vannressursloven § 8. Det skal likevel utvises aktsomhet. Aktsomhetsplikten gjelder for alle vassdrag, også de uten års sikker vannføring, jf. § 2 og 5 i vannressursloven. Se også kommuneplanens arealdel som kan ha egne bestemmelser.

Vannressursloven har egne bestemmelser ved lovbrudd. Statsforvalteren v/Klima- og miljøvern avdelingen er forvaltningsmyndighet – [Les mer om fysiske tiltak i og langs vassdrag på vår nettside](#).

I tråd med vannressursloven § 12 kan vassdragets løp gjenopprettes. Dette skal meldes til vassdragsmyndigheten ved gjenoppretting etter 1. ledd (enkeltstående hendelse).

Dispensasjon fra regelverket i vannressursloven er knyttet til grunneier – ikke til tiltakshaver/jordleier. Ved behov, søker grunneier om dispensasjon og godkjenning. Søknadene skal som hovedregel gå gjennom eier, men dersom det foreligger en bekreftelse fra eier om at leietager kan søke og gjennomføre godkjente tiltak er det tilstrekkelig at søknad kommer fra leietager. Kommunen kan ikke søke på vegne av eier.

### Fangdammer og vassdragstiltak

Dersom det gjelder kantsoneproblematikk etter vannressursloven § 11, skal en ev. søknad om dispensasjon sendes til Statsforvalteren. Dersom kommunen er i tvil om hvorvidt tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8, skal NVE vurdere det. **Men** her må kommunen gjøre en konkret vurdering i hver enkelt sak. Ta kontakt med Klima- og miljøvern avdelingen hos Statsforvalteren dersom dere er i tvil om det er behov for dispensasjon.



Nevina er ett fint kartvektøy å bruke til vurdering av store nedslagsfelt. NVEs karttjenester finnes her: [www.nve.no/karttjenester](http://www.nve.no/karttjenester)

### Hydrotekniske tiltak og Drenering

Landbruksdirektoratet er tydelig på at SMIL og Drenering er ordninger med ulike formål. Det er ikke snakk om å slå sammen disse. Det kan gis tilskudd til utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg. Dette omfatter også for eksempel nye nedløpskummer på skifter som ikke har hatt dette tidligere. Avskjæringsgrøfter for å redusere erosjon og arealavrenning kan omfattes i den grad dette ikke er en del av et ordinært større dreneringsarbeid.

Ved oppdimensjonering av samleledninger som følge av økte nedbørsmengder, kan det være aktuelt å søke SMIL-tilskudd for dette.